

**UCHWAŁA NR IX/117/15
RADY MIASTA BYDGOSZCZY
z dnia 25 marca 2015 r.**

w sprawie przyjęcia sprawozdania z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny za 2014 r. oraz przedstawienia wykazu potrzeb związanych z realizacją zadania

Na podstawie art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2013 r. poz. 135, poz. 154, poz. 866, poz. 1650, z 2014 r. poz. 619, poz.1188)

uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny za 2014 r. oraz przedstawia wykaz potrzeb związanych z realizacją zadania w brzmieniu załącznika do niniejszej uchwały.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miasta

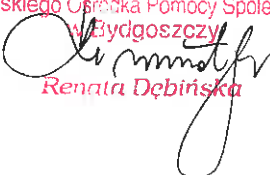
dr Zbigniew Sobociński

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w terminie do dnia 31 marca każdego roku wójt składa radzie gminy roczne sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz przedstawia potrzeby związane z realizacją zadań.

Mając na uwadze powyższe, przyjęcie wyżej wymienionego sprawozdania za 2014 r. oraz wykazu potrzeb związanych z realizacją zadań jest konieczne i uzasadnione.

Podjęcie niniejszej uchwały wywołuje skutki finansowe. Środki na ten cel zostały zabezpieczone w budżecie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bydgoszczy.

Dyrektor
Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej
w Bydgoszczy

Renata Dębińska

Załącznik

do Uchwały Nr IX/111/15
Rady Miasta Bydgoszczy
z dnia 25. marca 2015 r.

Sprawozdanie z realizacji zadań
z zakresu wspierania rodziny
za 2014 r. oraz przedstawienie
wykazu potrzeb związanych
z realizacją zadania

Spis treści

Wstęp	3
I. Praca z rodziną - Rejonowe Ośrodki Pomocy Społecznej w Bydgoszczy	3
II. Praca z rodziną – Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej	6
1. Asysta rodzinna.....	7
1.1 Cele asysty rodzinnej.....	7
1.2 Charakterystyka rodzin objętych asystą rodzinną	8
1.3 Działania podejmowane przez asystenta rodziny	9
1.4 Efekty pracy asystentów rodziny.....	10
2. Inne formy wsparcia rodziny – poradnictwo indywidualne, grupy wsparcia, placówki wsparcia dziennego	13
III. Działania na rzecz rodzin podejmowane interdyscyplinarnie przez różne służby.....	15
IV. Wykaz potrzeb związanych z realizacją zadania.....	17

Wstęp

Obowiązek i konieczność udzielania pomocy oraz wsparcia rodzinom przeżywającym trudności życiowe wynikają przede wszystkim z :

- ustawy z dnia 12 marca 2004r o pomocy społecznej
- ustawy z dnia 29 lipca 2005r.o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej .

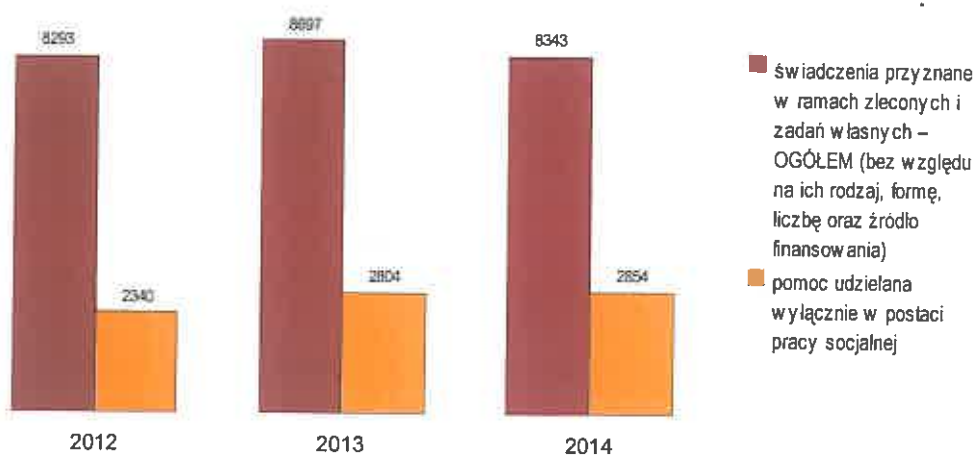
Wyżej wymienione ustawy nałożyły na gminę szereg zadań mających na celu rozwój działań na rzecz rodziny poprzez wzmocnienie jej roli i funkcji, zapobieganie powstawaniu sytuacji kryzysowych, przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji społecznej czy też reintegracji rodziny.

W Bydgoszczy zadania te realizowane były w ramach Programu Wspierania Rodziny Miasta Bydgoszczy na lata 2012-2014 przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we współpracy w szczególności z sądami i ich organami pomocniczymi, Policją, Strażą Miejską, Miejską Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Bydgoskim Ośrodkiem Rehabilitacji, Terapii Uzależnień i Profilaktyki BORPA, instytucjami oświatowymi i organizacjami pozarządowymi.

I. Praca z rodziną - Rejonowe Ośrodki Pomocy Społecznej w Bydgoszczy

W 2014 roku, zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej obejmował wsparciem osoby i rodziny, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej i nie byli w stanie przezwyciężyć występujących problemów bez wsparcia zewnętrznego. Świadczenia pomocy społecznej w ramach zadań własnych i zleconych, bez względu na ich rodzaj, formę i źródła finansowania, przyznano łącznie **8 343 rodzinom**. Natomiast pomocą wyłącznie w postaci pracy socjalnej objęto **2 854 rodziny**.

Rzeczywista liczba rodzin objętych pomocą społeczną

Jak pokazuje powyższa grafika w ubiegłym roku można było zaobserwować niewielki spadek liczby rodzin otrzymujących różnego typu świadczenia pomocy społecznej, przy

jednoczesnym stopniowym wzroście rodzin objętych wyłącznie pracą socjalną.

Podobnie jak w latach ubiegłych najczęściej występującym problemem, z którym borykały się rodziny zamieszkujące w Bydgoszczy było ubóstwo i bezrobocie. Inną znaczącą przyczyną korzystania z pomocy społecznej była **bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego (1 945 rodziny – 6 644 osób łącznie)**. Wśród nich 484 to rodziny wielodzietne, a 1 472 to rodziny niepełne.

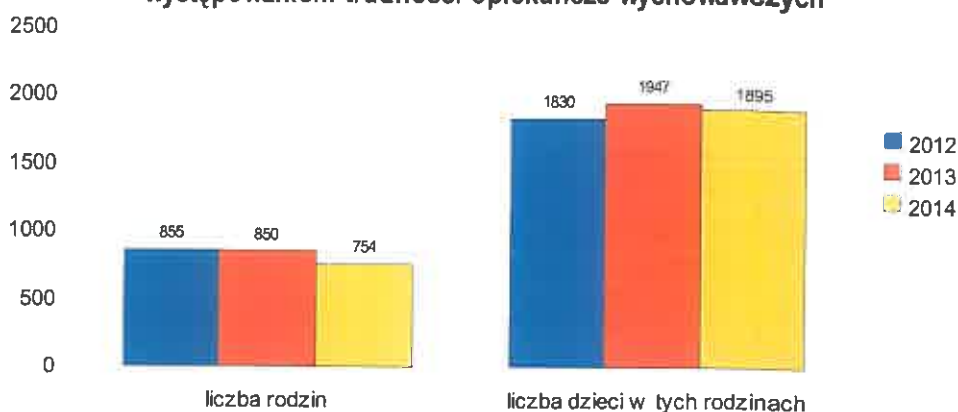
Tabela poniżej przedstawia szczegółowe zestawienie przyznanych świadczeń przez Rejonowe Ośrodki Pomocy Społecznej w Bydgoszczy w 2014 roku wg powodów przyznania.

przyczyna świadczenia	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	4 727	9 760
Bezrobocie	3 566	8 629
Niepełnosprawność	3 550	6 208
długotrwała lub ciężka choroba	1 482	2 555
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, w tym:	1 945	6 644
- rodziny niepełne	1 472	4 334
- rodziny wielodzietne	484	2 585
Alkoholizm	441	743
Narkomania	28	61
potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym :	473	2 091
- wielodzietność	228	1 237
Bezdomność	570	632
trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	165	228
przemoc w rodzinie	301	874
zdarzenia losowe	11	29

źródło: dane własne MOPS w Bydgoszczy

Wg danych zebranych przez pracowników socjalnych szacunkowa liczba rodzin **zagrożonych** występowaniem trudności opiekuńczo-wychowawczych w 2014 roku wynosiła **ok. 750 rodzin**. Szczegółowe zestawienie danych w latach 2012-2014 prezentuje poniższy diagram.

Liczba rodzin biologicznych zagrożonych występowaniem trudności opiekuńczo-wychowawczych

W 2014 roku, spośród wszystkich rodzin zagrożonych trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi aż 384 to rodziny ubogie i bezrobotne, a prawie 1/3 rodzin (237 rodzin) wychowywała dzieci w wieku 0-6 lat.

Jednocześnie, wg szacunków służb socjalnych, w 2014 roku, trudności opiekuńczo-wychowawcze występowały w sposób **okresowy lub stały** u 627 rodzin.

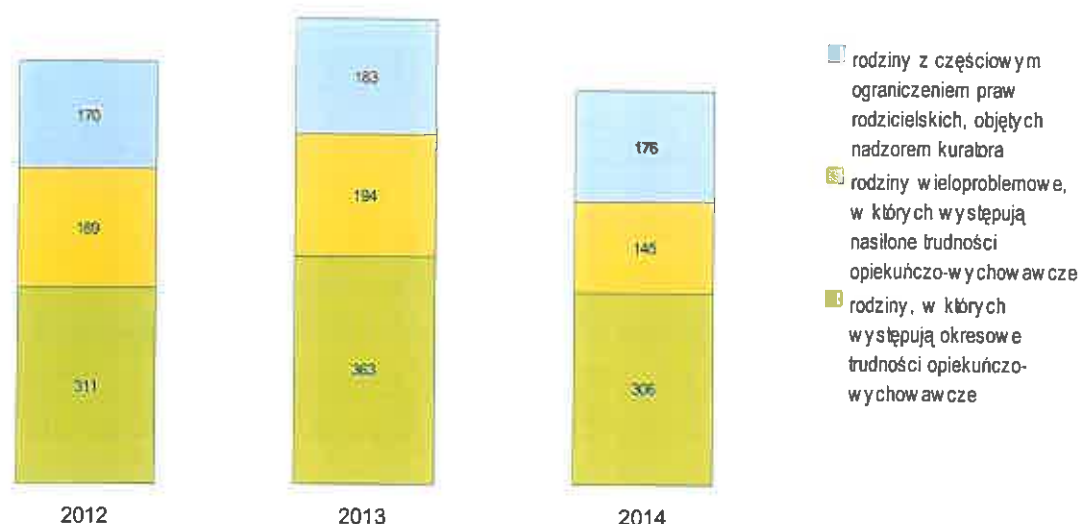
Szczegółowe zestawienie ilościowe – w zależności od stopnia występowania trudności w opiece i wychowywaniu dzieci - prezentuje poniższa tabela.

2014	Ilość rodzin	Ilość dzieci w tych rodzinach
1. rodziny biologiczne, w których występują okresowe trudności opiekuńczo-wychowawcze	306	749
2. rodziny biologiczne, w których stale występują nasilone trudności opiekuńczo-wychowawcze	145	391
3. rodziny biologiczne, w których stale występują nasilone trudności opiekuńczo-wychowawcze, z częściowym ograniczeniem praw rodzicielskich, objętych nadzorem kuratora	176	446
RAZEM:	627	1 586

źródło: Rejonowe Ośrodki Pomocy Społecznej w Bydgoszczy

Szczegółowe zestawienie danych w latach 2012-2014 prezentuje poniższy wykres.

Rodziny biologiczne z dziećmi z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi - w zależności od stopnia występowania problemów

Analizując powyższe dane obserwuje się niewielką tendencję spadkową dot. zarówno liczby rodzin zagrożonych problemami opiekuńczo-wychowawczymi jak i tych, u których te problemy występują okresowo lub stale.

W szczególnym zainteresowaniu pracowników socjalnych sześciu Rejonowych Ośrodków Pomocy Społecznej funkcjonujących na terenie miasta Bydgoszczy pozostawały rodziny wychowujące małoletnie dzieci, w których występowała trudna sytuacja materialna oraz trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej.

Rodzinom udzielana była pomoc materialna, pomoc w formie dożywiania (w tym posiłki szkolne) oraz szeroko rozumiana praca socjalna. Działania pracowników dotyczyły przede wszystkim motywowania osób do zmiany postaw życiowych dotyczących podjęcia leczenia w placówkach specjalistycznych czy podjęcia pracy zarobkowej. Wielość zadań jaką wykonują pracownicy nie zawsze pozwala na prowadzenie pracy socjalnej wobec rodzin przeżywających wymienione trudności. Aby uchronić dzieci z tych rodzin przed umieszczeniem w pieczy zastępczej z uwagi na zaniedbania rodziców pracownicy wnioskowali pomoc specjalistyczną m.in. o wsparcie przez asystenta rodziny.

II. Praca z rodziną – Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej

Zgodnie z obowiązującą ustawą praca z rodzinami wymagającymi wsparcia prowadzona była w różnych formach, a przede wszystkim poprzez:

- ✓ pomoc asystenta rodziny
- ✓ konsultacje i poradnictwo specjalistyczne, w tym prawne
- ✓ grupy wsparcia.

W/w formy wsparcia realizowane były w 2014 roku przez Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bydgoszczy.

1. Asysta rodzinna

W 2014 roku w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Bydgoszczy, w Dziale Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej, zatrudnionych było **9 asystentów rodziny**, w tym 8 osób na umowę o pracę w pełnym wymiarze godzin a 1 osoba na umowę zlecenie (praca w charakterze tłumacza języka migowego i jednocześnie asystenta rodziny na rzecz 1 rodziny).

W celu poprawy jakości świadczonych usług na rzecz rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze asystenci rodzin uczestniczyli w szeregu szkoleń. Ich celem było podniesienie kwalifikacji oraz wyposażenie asystentów w narzędzia ułatwiające realizację ustawowych zadań.

W 2014 roku na terenie Działu Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bydgoszczy zorganizowano szkolenie pt. **„Dialog motywujący – czyli nowatorskie i skuteczne, empirycznie udowodnione podejście w pracy z „trudnym klientem”**, w którym uczestniczyli wszyscy pracownicy Działu (13 osób, w tym 9 asystentów).

Ponadto w 2014 roku asystenci rodziny brali udział w bezpłatnych szkoleniach organizowanych przez Rejonowy Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu:

- „Kontrakt socjalny – diagnoza, cele i spodziewane efekty pracy z rodziną i dzieckiem, osobami bezrobotnymi, seniorami” - 2 osoby
- „Wymiana doświadczeń w obszarze pracy socjalnej z wybranymi grupami, w tym z rodziną z problemami opiekuńczo-wychowawczymi – 3 osoby
- „Współpraca instytucji działających na rzecz dziecka i rodziny w obszarze sytuacji kryzysowych i interwencji skutkującej umieszczeniem dziecka poza rodziną”- 1 osoba
- kurs kwalifikacyjny „Asystent rodziny” organizowany zgodnie z wymogami Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2011r. w sprawie szkoleń na asystenta rodziny – 1 osoba

oraz w szkoleniach wewnętrznych na terenie Działu prowadzonych przez specjalistów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bydgoszczy:

- „Osoba chora psychicznie w rodzinie dziecka” - 9 osób
- „Zadania pracownika pomocy społecznej w świetle znowelizowanej ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz procedura „Niebieskie Karty” - 7 osób.

Dodatkowo, w ramach podsumowania udziału w szkoleniu „Coaching rodzicielski” (zrealizowanego w 2013 roku) 7 asystentów wzięło udział w spotkaniu superwizyjnym.

Praca asystenta rodziny została przedstawiona na konferencji naukowo-dydaktycznej w Collegium Medicum w Bydgoszczy w trakcie wystąpienia pt. „Asystent rodziny – nowy zawód, odpowiedź na potrzeby społeczeństwa”. Uzupełniająco, informacje o asyście i pozostałych formach wsparcia rodziny były upowszechniane poprzez ulotki i stronę internetową Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bydgoszczy.

1.1 Cele asysty rodzinnej

Głównym celem pracy asystenta rodziny jest:

- wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych,
- profilaktyka zapobiegająca rozpadowi rodziny,
- reintegracja w przypadku umieszczenia dzieci poza rodziną.

1.2 Charakterystyka rodzin objętych asystą rodzinną

W 2014 roku asystenci rodziny pracowali z rodzinami, u których występowało wiele sprzężonych problemów, między innymi:

- ✓ niskie kompetencje opiekuńczo-wychowawcze
- ✓ niskie umiejętności w prowadzeniu gospodarstwa domowego
- ✓ uzależnienia
- ✓ bezrobocie
- ✓ ubóstwo
- ✓ zła sytuacja mieszkaniowa
- ✓ przewlekła choroba, niepełnosprawność
- ✓ przemoc
- ✓ wyuczona bezradność
- ✓ zaburzenia psychiczne.

Poniżej zestawienie ilościowe rodzin i dzieci korzystających ze wsparcia asystenta rodziny wg podziału na podmioty kierujące do asysty:

Instytucja zgłaszająca rodziny biologiczne do objęcia wsparciem asystenta rodziny w roku 2014	Liczba rodzin biologicznych	Liczba dzieci w tych rodzinach
Sąd Rodzinny	38	97
Rejonowy Ośrodek Pomocy Społecznej	49	138
Rodziny osobiście zainteresowane współpracą z asystentem	3	11
Inne instytucje (Bydgoski Zespół Placówek Opiekuńczo - Wychowawczych)	3	3
RAZEM:	93	249

źródło: opracowanie własne - Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej MOPS

Poniżej zestawienie ilościowe rodzin i dzieci zagrożonych umieszczeniem w pieczy zastępczej.

2014	Ilość rodzin biologicznych	Ilość dzieci w tych rodzinach
rodziny objęte asystą zagrożone umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej, a w tym:	22	54
rodziny wychowujące dzieci w wieku 0-6 lat	16	25

źródło: Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej MOPS w Bydgoszczy

Praca asystenta rodziny prowadzona była także w przypadku czasowego umieszczenia dzieci poza rodziną. Wówczas asystenci podejmowali ścisłą współpracę z koordynatorami rodzinnej pieczy zastępczej oraz przedstawicielami instytucjonalnej pieczy zastępczej. Plan pracy z rodziną był skoordynowany z planem pomocy dziecku i miał na celu powrót małoletnich pod opiekę rodziców biologicznych.

Poniższe zestawienie ilościowe rodzin objętych asystą rodzinną, których dzieci umieszczone są w pieczy zastępczej.

2014	Ilość rodzin biologicznych	Ilość dzieci w tych rodzinach
rodziny objęte asystą z dzieckiem w pieczy zastępczej instytucjonalnej	10	25
rodziny objęte asystą z dzieckiem w pieczy zastępczej rodzinnej	4	12

Źródło: Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej MOPS w Bydgoszczy

Przeciętnie asystent rodziny pracował z rodziną przez okres **11** miesięcy.

W 2014 roku asystenci zakończyli współpracę z **31** rodzinami, z czego w przypadku:

- **15** rodzin – ze względu na osiągnięcie celów
- **10** rodzin – ze względu na zaprzestanie współpracy przez rodzinę
- **3** rodzin – ze względu na brak efektów pracy
- **3** rodzin - ze względu na zmianę metody pracy, która polegała na monitowaniu ich sytuacji po zakończonej pracy z asystentem rodziny (monitoring rodziny trwał przeciętnie 3 miesiące i miał na celu wzmocnienie nabytych przez rodzinę umiejętności oraz podtrzymanie świadomości sprawstwa).

Na dzień 31.12.2014 roku wsparciem asystenta objęte były **62 rodziny**, w których wychowywało się **175 dzieci**.

1.3 Działania podejmowane przez asystenta rodziny

W 2014 roku asystenci rodziny podejmowali działania w następującym zakresie:

- ✓ wspierania rodziny poprzez konsultacje i edukację w obszarze prawidłowego wychowania i opieki nad dziećmi (w tym organizowanie czasu wolnego dzieciom, budowanie prawidłowych relacji między członkami rodziny, rozwijanie umiejętności wychowawczych, aktywne uczestnictwo w życiu szkolnym dziecka, pomoc w nauce szkolnej),
- ✓ dbania o zdrowie (higiena, pielęgnacja, prawidłowe odżywianie, rekreacja, w razie potrzeby: leczenie i rehabilitacja),
- ✓ gospodarowania budżetem domowym (planowanie i monitorowanie wydatków, oszczędne gospodarowanie mediami)
- ✓ pomocy w zakresie planowania prac na rzecz domu oraz ich podziału pomiędzy członkami rodziny (sprzątanie, zmywanie, gotowanie, prasowanie, remont itd.),
- ✓ pomocy w zakresie pozyskiwania usług na rzecz domu i rodziny (np. związanych z naprawą, załatwianiem spraw urzędowych, znalezieniem pracy, kontaktów ze służbą

zdrowia),

- ✓ usamodzielniania się rodziny poprzez uzupełnianie wykształcenia i podjęcie pracy, dbałość o edukację i rozwój dzieci,
- ✓ propagowania wzorców prawidłowego funkcjonowania społecznego poprzez edukację i trening w zakresie obowiązujących norm współżycia społecznego i nabywania umiejętności prospołecznych,
- ✓ informowania rodziny – w zakresie przekazywania wiadomości niezbędnych w podejmowaniu odpowiednich wyborów; dostarczania rodzinie informacji związanych z jej oczekiwaniem, typem problemów, które napotka i usiłuje rozwiązać (dotyczyć mogą prawa i administracji oraz działalności różnych instytucji; możliwości korzystania z placówek zaplecza socjalnego: świetlic, klubów zainteresowań, przychodni i poradni, placówek sportowych i rekreacji itd.)
- ✓ rozwijania kontaktów społecznych i interpersonalnych, dostępu do nowych, wzbogacających doświadczeń w zależności od potrzeb i umiejętności rodziny; stymulowanie rodziny do samodzielnego poszukiwania w swoim otoczeniu zasobów: sił, osób, grup, instytucji (ułatwianie jej tego np. poprzez towarzyszenie),
- ✓ pomocy w rozwiązywaniu problemów psychologicznych i emocjonalnych w rodzinie, dbanie o poprawę i utrzymanie prawidłowych relacji pomiędzy członkami rodziny,
- ✓ inicjowania działań zmierzających do zapobiegania wykluczeniu osób, rodzin i grup społecznych,
- ✓ pomocy w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymaniu pracy zarobkowej,
- ✓ wspomagania rodzin we wzmocnieniu lub odzyskaniu możliwie pełnych zdolności do uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym.

1.4 Efekty pracy asystentów rodziny

Efekty pracy asystentów były uzależnione od stopnia zaangażowania rodziny we współpracę. Ważnym elementem w pracy asystenta była ciągłość, systematyczność i czas. Dzięki działaniom podejmowanym przez asystentów dało się zauważyć:

- ✓ zwiększenie umiejętności rozwiązywania problemów i konfliktów wewnątrzrodzinnych
- ✓ poprawę komunikacji i relacji pomiędzy rodzicami a dziećmi
- ✓ podniesienie umiejętności wychowawczych przez rodziców
- ✓ wprowadzenie podziału obowiązków między wszystkich domowników
- ✓ poprawę i wzrost kontaktów rodziców z pedagogami szkolnymi i wychowawcami
- ✓ poprawę wyników w nauce, wzrost frekwencji na zajęciach lekcyjnych
- ✓ zwiększenie umiejętności rodzin w myśleniu perspektywicznym
- ✓ wzrost samoświadomości oraz poczucia własnej wartości
- ✓ zwiększenie zaufania do skuteczności różnych form pomocy.

Poniższa tabela prezentuje działania asystentów rodzin podejmowane w celu uzyskania w/w rezultatów oraz wymierne efekty ich pracy.

działania asystenta w 2014	efekty	liczba rodzin	liczba dzieci
pomoc w uzyskaniu specjalistycznego poradnictwa	cykliczne spotkania i konsultacje indywidualne ze specjalistami Działu Wsparcia Rodziny - psychologami, pedagogiem, specjalistami pracy z rodziną	28	-
	udział w zajęciach grupy psychoedukacyjnej z cyklu „Świadome Rodzicielstwo”, prowadzonych przez specjalistę pracy z rodziną Działu Wsparcia Rodziny	13	-
	skorzystanie z porad radców prawnych Działu Wsparcia Rodziny	15	-
	konsultacje rodziców w poradniach psychologiczno-pedagogicznych, uzyskanie diagnozy psychologiczno-pedagogicznej dziecka	35	68
pomoc w uzyskaniu środków finansowych	uzyskanie świadczeń z pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych, stypendiów, świadczeń z funduszu alimentacyjnego	93	-
pomoc w zwiększeniu aktywności zawodowej poprzez kontakt z instytucjami zajmującymi się problemem bezrobocia	zdobycie zatrudnienia (umowa o pracę, umowa zlecenie, umowa o dzieło)	28	-
	podjęcie prac dorywczych, prac sezonowych	16	-
pomoc w sprawie poprawy warunków mieszkaniowych	zamiana lokalu, umorzenia zaległości za czynsz lub rozłożenia zaległości na raty	33	-
	uzyskanie lokalu z zasobów Miasta	4	-
uświadamianie problemu uzależnienia, motywowanie do podejmowania działań w tym zakresie, monitorowanie przebiegu wykonania zaleceń postanowień sądu o leczenie odwykowe we współpracy z kuratorami sądowymi	podjęcie terapii odwykowej w zakresie uzależnienia od alkoholu	16	-
	podjęcie terapii odwykowej w zakresie uzależnienia od środków odurzających	1	-
	podjęcie terapii odwykowej w zakresie uzależnienia od hazardu	1	-
	podjęcie terapii do osób współuzależnionych	6	-
pomoc w uzyskaniu dostępu do świadczeń zdrowotnych, propagowanie zdrowego stylu życia	zainteresowanie podstawową służbą zdrowia, kontakt z lekarzem pierwszego kontaktu lub specjalistą, kontakt z pielęgniarką środowiskową, położną	93	249

	kontakt z lekarzem psychiatrą, podjęcie lub kontynuowanie leczenia	21	17
	uzyskanie orzeczenia o niepełnosprawności, współpraca z powiatowym zespołem ds. orzekania o niepełnosprawności	12	24
	objęcie dzieci niepełnosprawnych pomocą w zakresie usług specjalistycznych	7	9
pomoc w uregulowaniu sytuacji prawnej dzieci	współpraca z Sądem Rodzinnym, kuratorami sądowymi - zawodowymi i społecznymi	51	135
działania profilaktyczne w zakresie zapobiegania demoralizacji dzieci i młodzieży	kontakty z dzielnicowymi lub pracownikami zespołów Prewencji Kryminalnej Nieletnich i Patologii działających przy komisariatach policji	14	15
pomoc w organizacji czasu wolnego dzieciom i młodzieży, organizowanie zajęć i spotkań psychoedukacyjnych, integrujących dzieci z rodzicami	udział w spotkaniu z okazji „Dnia Rodziny” w dniu 29.05.2014r., w celu uczczenia Dnia Matki, Dnia Dziecka i Dnia Ojca; w ramach spotkania odbyło się przedstawienie pt. „Grymaśna Stokrotka” z udziałem asystentów i specjalistów Działu Wsparcia Rodziny, wachlarz zabaw i słodki poczęstunek	9	18
	udział w spotkaniu psychoedukacyjnym z cyklu „Bezpieczne Wakacje-Bezpieczne Dziecko-Bezpieczna Rodzina” w dniu 24.06.2014r.; wkład funkcjonariuszy Komendy Wojewódzkiej Policji w Bydgoszczy oraz pokaz przewodnika z psem policyjnym	9	12 oraz 7 wychow anków z SOSW nr 2 w Bydgos zczy
	udział w przedstawieniu w Operze Nova w Bydgoszczy w ramach projektu „Promocja marki Województwa Kujawsko-Pomorskiego” w dniu 24.06.2014r. pt.: „Kot w Butach”	2	4
	udział w koloniach letnich w Zakopanem zorganizowanych przez Zachodniopomorski Związek Towarzystw Krzewienia Kultury Fizycznej ze Szczecina	-	12
	udział w spotkaniu „Dzyń, dzyń, dzyń – a Mikołaj pędzi” w dniu 05.12.2014r. Przygotowano quizy, zabawy ruchowe i plastyczne oraz słodki poczęstunek. Dzieci zostały obdarowane upominkami	26	66
	udział w seansie filmowym w Kinie Cinema City w Bydgoszczy pt.: „Pinokio” w dniu 17.12.2014r.	11	24

pomoc w zorganizowaniu zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży	udział dzieci w zajęciach świetlicach środowiskowych	-	5
	udział dzieci w zajęciach Pałacu Młodzieży w Bydgoszczy i Młodzieżowych Domach Kultury	-	7
	udział dzieci w zajęciach grup wsparcia dziennego BZPOW	-	4

źródło: opracowanie własne DWR

Najbardziej oczekiwanym efektem pracy asystentów rodziny było zmniejszenie liczby dzieci kierowanych do całodobowych placówek opiekuńczo – wychowawczych, a także zwiększenie szans na reintegrację rodzin, których dzieci w takich instytucjach przebywają.

Poniższa tabela przedstawia liczbę dzieci, które powróciły z pieczy instytucjonalnej do rodzin naturalnych.

działania asystenta w 2014	efekty	liczba rodzin	liczba dzieci
praca na rzecz powrotu dzieci pod opiekę rodziców biologicznych	powrót dzieci do rodziny biologicznej	13	18

źródło: opracowanie własne DWR

Dodatkowo, dzięki współpracy asystentów z pracownikami Rejonowych Ośrodków Pomocy Społecznej w Bydgoszczy oraz darczyńcami rodziny uzyskały szeroko rozumianą pomoc, w tym w formie rzeczowej (wyprawki szkolne, sprzęty gospodarstwa domowego, meble). Dostarczono również odzież, obuwie, zabawki oraz środki higieny i czystości, żywność w formie paczek świątecznych.

2. Inne formy wsparcia rodziny – poradnictwo indywidualne, grupy wsparcia, placówki wsparcia dziennego

Poradnictwo indywidualne

Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej MOPS jest zarejestrowany jako **jednostka poradnictwa specjalistycznego** w rejestrze prowadzonym przez Wojewodę Kujawsko-Pomorskiego; udziela pomocy specjalistycznej rodzinom zamieszkałym w Bydgoszczy, w tym konsultacji i poradnictwa psychologicznego i pedagogicznego oraz pomocy prawnej. W 2014 roku w Dziale pracowało było 2 psychologów (1,5 etatu), 4 specjalistów pracy z rodziną (3,5 etatu) i 1 pedagog (1 etat). Z Działem współpracowało 2 radców prawnych.

W 2014 roku zgłosiło się do Działu na konsultacje indywidualne **177 osób (157 rodzin)**, w tym 44 osób z tyt. przeżywania trudności opiekuńczo-wychowawczych (35 rodzin). Łącznie udzielono **759 konsultacji**. Dodatkowo radcy prawni udzielili w 2014 roku **616 porad** z zakresu prawa rodzinnego.

Grupy wsparcia

Ponadto w Dziale realizowane jest **wsparcie grupowe**, które pełni funkcję profilaktyczną, edukacyjną, integracyjną - na rzecz wzmocnienia rodziny i przeciwdziałania jej dezintegracji oraz na rzecz stworzenia dziecku stabilnego środowiska wychowawczego w rodzinie.

W 2014 roku Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej zorganizował następujące spotkania grupowe:

1. grupa wsparcia dla kobiet doświadczających przemocy (2 cykle spotkań) - spotkania dla kobiet doświadczonych wspólnym problemem przemocy i chęcią radzenia sobie z nim poprzez zwalczanie lęku i bezradności oraz budowanie poczucia własnej wartości w przyjaznej i wspierającej atmosferze.
2. „Radosne relacje” - zajęcia integracyjne dla rodziców i dzieci w wieku od 3 do 6 lat. Uczestnicy na zajęciach mieli okazję do poszerzenia wiedzy na temat potrzeb i możliwości własnego dziecka nabycia umiejętności organizowania czasu wolnego wspólnie z dziećmi w aktywnej formie.
3. „Świadome rodzicielstwo” (2 cykle spotkań) - zajęcia dla rodziców i opiekunów, którzy chcieli lepiej zrozumieć siebie i swoje relacje z dzieckiem. Uczestnicy zdobyli wiedzę na temat: przyczyn porażek wychowawczych oraz sposobów ich uniknięcia alternatywnych rozwiązań w stosunku do kar wychowawczej roli pochwał.
4. „Słowa mają moc czyli sztuce wspierania i doceniania w rodzinie” (2 cykle spotkań) – zajęcia dla osób wspierających rodzinę, w szczególności dziadków oraz krewnych i innych osób np. sąsiadów, którzy chcieli podzielić się swym doświadczeniem życiowym w celu wsparcia rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej. Uczestnicy mieli możliwość wymiany doświadczeń w tematyce opieki i wychowania oraz przygotowania się do przekazania zdobytej wiedzy młodszymi pokoleniom. Zajęcia miały na celu przygotowanie potencjalnych kandydatów na rodziny wspierające.

Ponadto w 2014 roku na terenie 9 świetlic opiekuńczo-wychowawczych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej pracownik Działu Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej przeprowadził spotkania grupowe dla rodziców dzieci uczęszczających do w/w świetlic pt. „Jak zachęcić dziecko do współpracy” oraz „Jak rozmawiać z dzieckiem o sprawach dot. sfery seksualnej”.

Łącznie we wszystkich zajęciach grupowych wzięło udział **138 osób**.

Placówki wsparcia dziennego

Kolejną formą wspierania rodziny, mającą na celu udzielenie pomocy w opiece i wychowaniu dziecka są **placówki wsparcia dziennego**. W 2014 roku Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Bydgoski Zespół Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych prowadzili łącznie na terenie Bydgoszczy 12 placówek.

Poniżej szczegółowe zestawienie:

podmiot prowadzący	liczba placówek	forma	liczba miejsc	liczba osób korzystających
MOPS	9	opiekuńcza	200	261
BZPOW	3	specjalistyczna	45	57
RAZEM:	12	-	245	318

źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bydgoszczy, Bydgoski Zespół Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych

Placówki wsparcia dziennego prowadzone w formie opiekuńczej zapewniają dzieciom:

- ✓ opiekę i wychowanie
- ✓ pomoc w nauce
- ✓ organizację czasu wolnego, zabawę, zajęcia sportowe oraz zajęcia umożliwiające rozwój zainteresowań.

Specjalistyczne placówki wsparcia dziennego zapewniają w szczególności:

- ✓ zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne
- ✓ indywidualne programy korekcyjne, psychokorekcyjne, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię.

Zajęcia w świetlicach prowadzone były w oparciu o plany pracy, ze szczególnym uwzględnieniem następujących obszarów:

- kształtowanie podstawowych nawyków i umiejętności współżycia społecznego
- budowanie pozytywnego obrazu własnej osoby i wiary we własne siły i możliwości
- rozwijanie dbałości o higienę i zdrowie oraz bezpieczeństwo
- kształtowanie nawyków samodzielnego i systematycznego odrabiania lekcji
- zachęcanie do aktywnego i wartościowego spędzania czasu wolnego.

We wszystkich placówkach prowadzonych przez MOPS realizowane były zajęcia o charakterze profilaktycznym w zakresie uzależnień.

III. Działania na rzecz rodzin podejmowane interdyscyplinarnie przez różne służby

Asystenci rodziny działając na rzecz poprawy sytuacji rodzin współpracowali z innymi jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, instytucjami, służbami i organizacjami, a w szczególności z:

- ✓ Rejonowymi Ośrodkami Pomocy Społecznej w Bydgoszczy,
- ✓ Urzędem Miasta w Bydgoszczy,
- ✓ Powiatowym Urzędem Pracy w Bydgoszczy,
- ✓ Urzędem Stanu Cywilnego w Bydgoszczy,
- ✓ Administracją Domów Miejskich w Bydgoszczy,

- ✓ Zakładem Aktywności Zawodowej w Bydgoszczy,
- ✓ Centrum Integracji Społecznej w Bydgoszczy,
- ✓ Sądem Okręgowym w Bydgoszczy - Wydziałem Cywilnym i Rodzinnym
- ✓ Sądem Rejonowym w Bydgoszczy - Wydziałami Rodzinnym i Nieletnich, Rodzinnym Ośrodkiem Diagnostyczno – Konsultacyjnym,
- ✓ szkołami, przedszkolami, placówkami służby zdrowia,
- ✓ kancelariami komorniczymi i prawniczymi,
- ✓ zakładem energetycznym i gazowniczym,
- ✓ bankami,
- ✓ stowarzyszeniami działającymi na rzecz wspierania rodzin z terenu Miasta Bydgoszczy,
- ✓ ośrodkami pomocy społecznej w innych gminach.

Rodziny objęte wsparciem służb socjalnych to najczęściej rodziny wieloproblemowe. Obok trudności opiekuńczo-wychowawczych często występują problemy uzależnień i przemocy. Wymaga to podejmowania **interdyscyplinarnych oddziaływań**.

Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, w ramach procedury „Niebieskiej Karty”, mogą być powoływane Grupy Robocze, które ustalają plan pomocy rodzinie i monitorują sytuację w rodzinie. W 2014 roku wsparciem Grup Roboczych z udziałem pracowników pomocy społecznej, Policji, oświaty i kuratorów objęte były **984 rodziny** (w tym **14 rodzin** równocześnie objętych asystą rodzinną, w których wychowuje się 43 dzieci).

Ponadto w pracach Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dla Miasta Bydgoszczy systematycznie uczestniczyły dwie osoby wytypowane z Działu Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej MOPS, co sprzyjało interdyscyplinarnej wymianie doświadczeń i wypracowywaniu skutecznych rozwiązań pomocowych na rzecz rodzin zamieszkałych w Bydgoszczy.

Dodatkowo, od 2009 roku w ramach wspólnego projektu BORPA, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej i Komendy Miejskiej Policji w Bydgoszczy „Przyjazny patrol” realizowane są na terenie całej Bydgoszczy zintegrowane działania służb - głównie policji i pomocy społecznej - ukierunkowane na ochronę dzieci w środowiskach dysfunkcyjnych.

W 2014 roku odbyły się **93 dyżury** „Przyjaznego patrolu”, w trakcie których przeprowadzono na terenie Bydgoszczy łącznie **319 interwencji**. Realizacja tego projektu umożliwiła pracownikom socjalnym sprawowanie stałego i planowanego nadzoru nad rodziną. Możliwe było również prowadzenie szeroko rozumianej pracy socjalnej, której efektem było podjęcie zdecydowanych działań przez osoby dorosłe: wystąpienie do sądu o ustalenie alimentów na dzieci, wypisanie Niebieskiej Karty, odejście od sprawcy przemocy lub izolacja sprawcy przemocy, podjęcia leczenia odwykowego, podjęcie terapii odwykowej lub dla osób współuzależnionych, podjęcie właściwie rozumianej współpracy z pracownikiem socjalnym, szkołą.

W ramach tego przedsięwzięcia asystenci rodziny zlecieli monitorowanie **32 środowisk** zagrożonych przemocą w rodzinie, w których wychowuje się 83 dzieci.

Uzupełniająco, w związku z prowadzonym przez ROPS Wyżyny programem Centrum Aktywności Lokalnej realizowane było Porozumienie w sprawie **Zespołów Interwencyjnych** z dnia 06.12.2007 roku. W skład Zespołów Interwencyjnych wchodziły funkcjonariusze Policji, Straży Miejskiej oraz pracownicy socjalni. Wizyty w środowiskach miały na celu udzielenie wsparcia osobom i rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej z powodu

alkoholizmu, przemocy w rodzinie a także niewydolności wychowawczej. Wizytowanie tych środowisk znacznie poprawiło funkcjonowanie tych rodzin i poprawiło relacje między rodzicami a dziećmi. W ramach Zespołów Interwencyjnych w 2014 roku na terenie działania ROPS Wyżyny objęto działaniem **132 rodziny** (485 osób).

Dodatkowo, w 2014 roku Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej zorganizował spotkanie z sędziami V i VI Wydziału Rodzinnego i Nieletnich Sądu Rejonowego w Bydgoszczy oraz z Kierownikami II i IV Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej celem wypracowania spójnych zasad współpracy na rzecz pomocy rodzinom z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi. W rezultacie - w toku postępowań sądowych zwiększyła się liczba zobowiązań rodzin do współpracy z asystentem rodziny, do podejmowania terapii, udziału w zajęciach dla rodziców oraz zaleceń udziału dzieci w zajęciach w świetlicach opiekuńczych.

Efektywność interdyscyplinarnych działań na rzecz rozwiązywania problemów rodzin została ukazana w materiale filmowym „(Nie)zwykły dzień”, zrealizowanym przez pracowników Działu Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej. Film został zaprezentowany podczas oficjalnej uroczystości obchodów Dnia Pracownika Socjalnego w Bydgoszczy.

IV. Wykaz potrzeb związanych z realizacją zadania

W celu realizacji zapisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz zadań określonych w przyjętym przez Radę Miasta Bydgoszczy „Programie Wspierania Rodziny dla Miasta Bydgoszczy na lata 2015 – 2017” należy określić występujące potrzeby.

Zgodnie ze zmienionym zapisem art.15 ust.4 cyt. ustawy określono, że jeden asystent rodziny będzie mógł pracować z maksymalnie 15 rodzinami. Natomiast art. 29 ustawy stanowi, że w celu wsparcia rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych rodzina może zostać objęta pomocą rodziny wspierającej. Zadaniem takiej rodziny jest w szczególności pomoc w:

- opiece i wychowaniu dziecka
- prowadzeniu gospodarstwa domowego
- kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

Pełnienie funkcji rodziny wspierającej może być powierzone osobom z bezpośredniego otoczenia dziecka.

W związku z powyższym za najważniejsze potrzeby należy uznać:

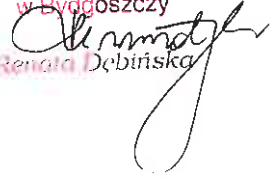
- * zatrudnienie do 3 nowych asystentów rodziny,
- * prowadzenie akcji medialnych informacyjno-edukacyjnych promujących prawidłowy model rodziny
- * informowanie o dostępnych formach wsparcia (informatory, plakaty, ulotki, internet),
- * podnoszenie kwalifikacji zawodowych przez asystentów rodziny poprzez udział w szkoleniach
- * pozyskanie kandydatów do pełnienia funkcji rodzin wspierających.

Środki na zabezpieczenie wykazanych potrzeb zapisane są w budżecie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Z przedstawionego sprawozdania wynika, że podejmowane działania na rzecz rodzin przynoszą oczekiwane efekty. Z danych wynika, że umieszczeniem w pieczy zastępczej

zagrożonych było 54 dzieci, które do dziś pozostają w rodzinach. Natomiast z placówek opiekuńczo-wychowawczych powróciło do rodzin biologicznych 18 dzieci. Z budżetu Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej wynika, że koszt utrzymania Działu Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej wynosi ok. 840.000 zł. rocznie. Łączny koszt umieszczenia lub pobytu tych 72 dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej w skali roku wyniósłby ok. 3.800.000 zł.

Reasumując występuje potrzeba kontynuacji realizowanych dotychczas działań na rzecz rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych na dotychczasowym poziomie oraz rozwój form pomocy dostosowanych do występujących problemów.

Dyrektor
Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej
w Bydgoszczy

Renata Debińska